

Zush o el ciutadà d'Evrugo

Zush, nascut amb el nom d'Albert Porta, és un dels artistes que participen en el disseny del Real World Experience, el parc d'atraccions ideat per Peter Gabriel. Cap i únic membre de l'Evrugo Mental State, Zush, que es guanya les garrofes pintant, parla en aquesta entrevista de l'avantguarda i de la informàtica aplicada a l'art, no sense un deix d'orgull, ja que el seu estat és l'únic que funciona completament per ordinador des del 1980.

Fa uns anys, el músic Peter Gabriel es va presentar a l'estudi de Zush, a Barcelona. Volia conèixer-lo i comprar-li un quadre. Zush li va dir que més s'estimaria fer-se amic seu que no vendre-li una obra. I així va ser. Peter Gabriel, aquell dia, féu el seu primer passeig per l'Evrugo Mental State, un estat independent, amb bandera pròpia, himne, passaport i moneda, que el pintor Albert Porta va crear l'any 1968, el dia que un esquizofrènic va decidir de rebatejar-lo amb el nom de Zush.

Peter Gabriel preparava el seu disc *Us*, editat fa un parell d'anys, i el CD-Rom *Explore*. Zush va participar en el projecte dissenyant la capsa del primer *single*. Un quadre seu fou inclòs al disc i al CD-Rom que l'acompanya. Música, veu, pintura, imatge real, imatge infogràfica, animació, videoclips i enregistraments en estudi dels temes del disc són els principals elements que conformen *Explore*.

—El CD-Rom és el terreny cap a on va l'art —diu Zush tot introduint el disc a l'ordinador—. Jo utilitzo la informàtica per treballar des de l'any 80. Amb els ordinadors el món de l'art arriba al límit d'un pla, a punt d'entrar en el següent. Quan arribes a l'extrem del primer pla pots caure en l'abisme i estimbar-te, però el futur està a saber entrar en el segon i adaptar-se.

—Els avenços informàtics originaran una redefinició del rol i la feina dels artistes?

—S'acosta una era similar a la del Renaixement. Per a fer una obra com aquest CD-Rom, cal que hi col·laborin molts artistes i de disciplines ben diferents. És una mica com en el Renaixement, època en què arquitectes, pintors, escriptors, filòsofs..., tenien una relació molt estreta. S'acabarà la idea de l'art personalitzat. Els artistes no hauran de convertir-se en mites. Ens podrem alliberar d'aquesta creu de ser coneguts i d'haver de vendre pel nostre nom. La cosa important serà el producte.

—No correrem el perill que apareguin molts farsants i falses avantguardes artístiques?

—Sí, però fins a un cert punt. Per més alta tecnologia que tinguis al teu abast, si no tens idees, el que fas no val res. Un científic o un tècnic, per molt domini que tingui de la informàtica, no podrà fer art amb les màquines. A més a més, s'haurà de fer tot un procés. Quan apareix una tècnica nova, sempre es fan híbrids. Per exemple, jo faig una pintura i amb l'*scanner* la introdueixo a l'ordinador. Hi manipulo el dibuix, els colors, les dimensions, la perfecció i puc fer que la màquina la pinti a pistola sobre una tela. Després, sobre la tela, puc tornar-hi a intervenir amb la mà i el pinzell.

—La vella idea d'avantguarda ja no té sentit?

—L'art que a mi m'interessa és l'atemporal. Amb la informàtica, tal com jo la utilitzo, puc establir un diàleg entre el passat, el present i el futur. El dadaisme era una cosa purament destructora. Es tractava de destruir el món anterior sense oferir cap possibilitat de construir cap al futur. En pintura potser els més interessants foren els constructivistes: Kandinsky, Paul Klee. Van saber mirar cap al futur.

—Ara en quin punt som? Quin és el fet més interessant que passa en el món de l'art?

—El fet interessant, i no sols en el món de l'art, és que ens adonem que l'univers és caòtic, que vivim en un caos absolut. El paper de l'artista, que sempre parteix d'un estat personal caòtic, és intentar de reordenar el caos fent-lo, d'alguna manera, universal.

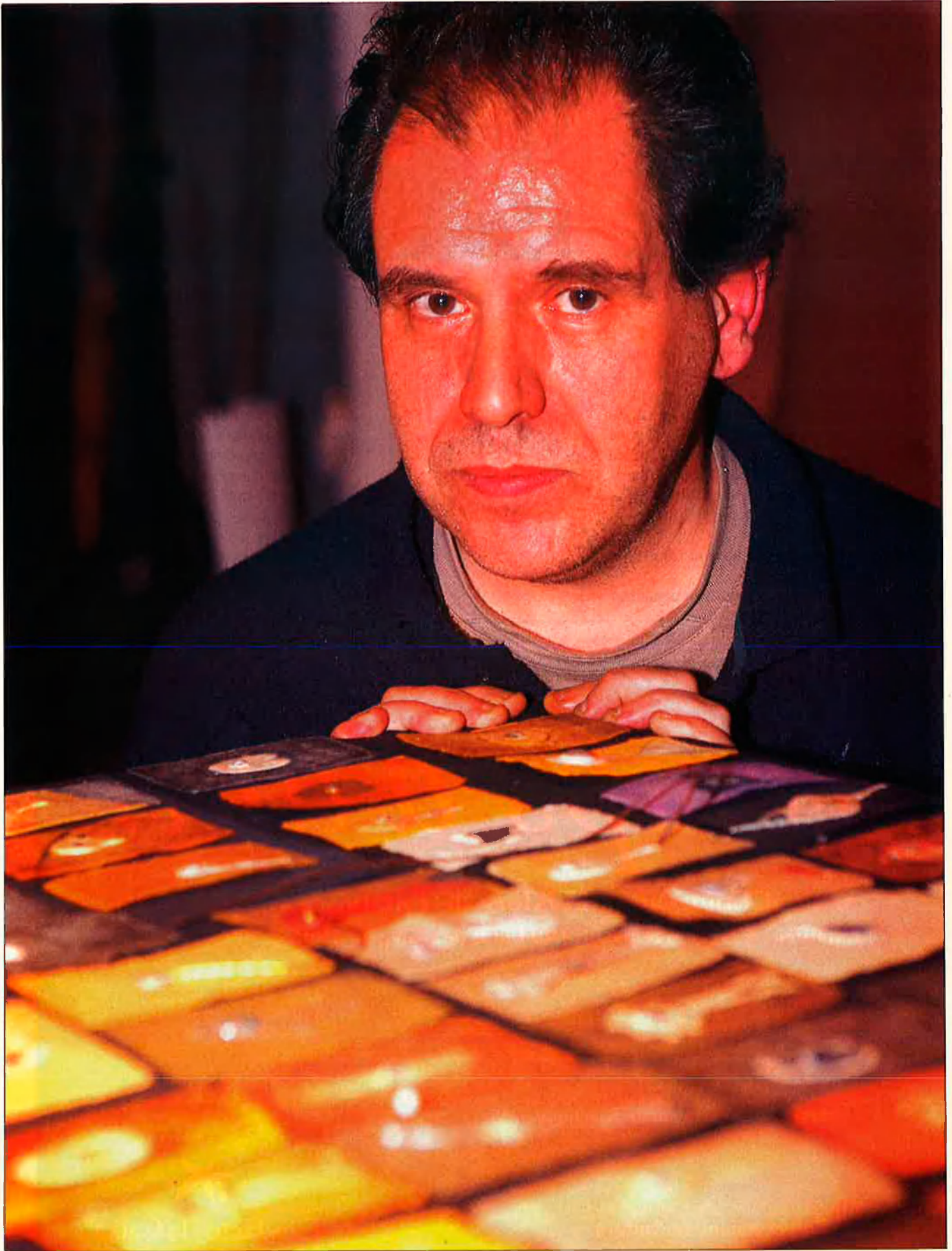
Mentre parlem, Zush, molt destre en l'ús del ratolí de l'ordinador, ens ha guiat pels laberints d'aquesta mena de videojoc que és el CD-Rom de Peter Gabriel. N'ha reconstruït la cara a cop de ratolí i Gabriel, omnipresent a la cantonada superior esquerra de la pantalla, li ho ha agraït educadament. Hem vist com envellia la cara del músic, ens hem ficat pels estudis d'enregistrament, l'hem vist assajant i ens hem perdut pel *backstage* de l'escenari. De cop han aparegut els monstres diabòlics del quadre de Zush, estàtics i animats, entre tema i tema... Finalment —ens hi podríem passar hores, ha advertit Zush— la veu de Gabriel s'ha acomiadat: "Espero que hagi passat una bona estona en el meu món secret. Fins a la pròxima".

—L'he de veure aviat per parlar del Parc —diu Zush.

Fa anys que es parla de la idea que té Peter Gabriel de fer una mena de gran parc d'atraccions poc convencional a Barcelona. Els uns han dit que seria un parc d'atraccions per als sentits, uns altres, per a l'intel·lecte, però mai ningú no ha pogut treure'n l'aigua gaire clara. Zush participa en aquest projecte que s'anomena Real World Experience.

—La idea original és d'en Peter, del Brian Eno i de la Laurie Anderson. Fins i tot per als qui ens hi trobem involucrats és difícil d'explicar. Serà com un joc, com un immens CD-Rom. Hi entraràs en grup, cadascú amb la seva pròpia tribu, i podràs intervenir-hi o triar les experiències que hi vols viure. És basat en la idea del món idíl·lic que tenien els hippies. Hi haurà diversos nivells. Al més profund, que serà subterrani, volem que la gent tingui experiències gairebé místiques.

—I com es farà perquè la gent pugui ar-

ENTREVISTA

ribar a tenir experiències tan profundes?

—De moment, és complicat d'explicar més. L'ajuntament hi està interessat. Peter Gabriel i Pasqual Maragall es van caure molt bé. Hi ha alguns inversors... Caldrà una gran superfície... Falta temps per a reunir-nos i treballar-hi...

Continuem sense resoldre el misteri. Els éssers enigmàtics que habiten els quadres de Zush pul-lulen per l'estudi. Hi ha cervells i vísceres inquietants a les obres que es repengen a les parets. Són figures irrealment, com visions microscòpiques de l'inconscient. Tenen vida pròpia. Són monstres que riuen i ballen, que tenen membres estranys. Hi ha vagines com amebes i diables que semblen brots d'alguna planta exòtica.

—*Zush és fill del surrealisme?*

—El meu primer origen va vinculat al Dau al Set. El primer galerista que vaig tenir, René Metras, va ser com el meu pare perquè em va introduir en el món de l'art. Ell em va fer conèixer l'obra de Tàpies, Cuixart, Ponç... Jo alguna vegada he dit que Ponç era el meu avi, i més d'un s'ho ha pres al peu de la lletra. Això és cert a l'origen... Ara bé, amb els surrealistes de París vaig tenir un batibull fenomenal. No em considero surrealista.

—*Què va passar amb els surrealistes de París?*

—Una vegada uns amics meus van organitzar

“Jo no sóc un artista català, sóc un artista evrugui. És així com em coneixen a tot arreu.”

un sopar a París amb l'hereu de Breton. Era qui feia la revista surrealista, i es tractava d'aconseguir que em publicés alguna cosa. Jo m'hi vaig presentar amb els meus llibres. Ell va aparèixer vestit a l'estil romàntic, tot de vellut verd. Al principi, la meua obra semblava interessar-li, però de mica en mica va començar a veure els meus llibres com uns monstres. Va dir que jo era un assassí de llibres, que els destrossava, i la conversa es va anar complicant fins que vam acabar a crits. El senyor, que no recordo com es deia, se'n va anar. Així va ser la meua curta relació amb els surrealistes. Quan els grups artístics comencen a posar normes es converteixen en sectes. No tenen cap interès.

—*Per això al seu estat, l'Evrugo Mental State, no hi ha normes...*

—Vaig crear el meu estat perquè no anava d'acord amb les regles i formes de funcionar de l'estat on m'havia tocat de viure. És una forma molt realista de veure la societat, perquè és així com va començar tot. Els éssers humans érem tribus de dotze personatges. Érem nòmades. Quan vam descobrir l'agricultura i la ramaderia ens vam fer més sedentaris i vam establir relacions d'amistat o enemistat amb els grups veïns. A poc a poc es van anar creant aquests monstres de països en què vivim ara. Jo sempre dic que l'autèntica autonomia és la individual.

—*Mai no li han dit que és boig o que el seu*

Cultura

Temps d'ahir

Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya (1915-1930)

Exposició del 7 d'octubre de 1994 al 8 de gener de 1995

Amb la col·laboració de:

Institució Milà i Fontanals (CSIC)

Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana de la Generalitat de Catalunya

Sala Catalunya
Passeig de Gràcia, 2
Barcelona
Entrada lliure
Servei d'informació
Tlf. 93-207 74 75

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Fundació "la Caixa"

estat és un muntatge comercial?

—Sempre hi ha gent que ho diu, però per mi té tot el sentit. És molt real.

—Zush és més conegut a fora que no pas aquí. Això és perquè es presenta sempre com a ciutadà d'Evrugo?

—Podria ser. Jo no sóc un artista català, sóc un artista evrugui. És així com em coneixen a tot arreu. Però també és culpa meua, perquè m'aïllo molt, sóc d'accés difícil, mai no contesto al telèfon... Hi ha gent que els costa d'entendre, però és així. Una vegada uns suïssos que organitzaven una exposició em van demanar un text sobre la meua obra. El vaig escriure en el meu idioma, l'evrugui, i els el vaig enviar. Al cap d'uns dies, em van trucar, atabalats, demanant-me un diccionari perquè havien portat l'escrit a un gabinet on fins i tot traduïen sànscrit i ningú no el podia desxifrar. Els vaig explicar que el meu idioma és totalment esquizofrènic, no té gramàtiques, ni diccionaris. Ni jo mateix sé el que volen dir moltes de les paraules que escric. Una de les raons del meu alfabet és que ningú no l'entengui. I el van haver d'editar tal qual.

—De què depèn el reconeixement del mercat internacional?

—A mi no m'agrada fer categories, com art català, art espanyol, art dels negres, art de les dones, etc. De totes maneres, la majoria d'artistes d'aquí que s'internacionalitzen és perquè abandonen algun moviment de la seva terra i s'integren en un de més gran. Tàpies va entrar en el moviment de l'expressionisme abstracte. Barceló en les transavantguardes. Crec que a fora hi ha una mena de repressió, només agafen els qui s'integren en les tendències posades de moda per ells. És una forma de discriminar-nos. A fora tenen por de la força que podem arribar a tenir i que, històricament, de Goya a Picasso, hem demostrat.

Una part important de la seva obra són els llibres, estranys manuscrits dibuixats pàgina a pàgina, edicions quasi d'antiquari que podrien tenir molts segles, amb tapes de cuir vell i paper artesanal, plens de símbols, paraules evrúguies i éssers imaginaris. Passat, present i futur.

—Faig llibres perquè és un suport en el qual puc treballar sempre, tant si vaig amb metro com amb avió, com si vull treballar al llit. La relació amb el llibre és més íntima que no pas amb els quadres. La gent els porta sota l'aixel·la o a la butxaca. Una vegada em vaig autopsicoanalitzar i vaig descobrir que, de petit, el meu pare em renyava durament quan dibuixava als

—Com ha evolucionat, amb els anys, el seu estat?

—Cada vegada és més una autocràcia. Els meus col·laboradors són els meus ministres. Jo els anomeno enestes. Hi ha gent que volen ser del meu estat i em demanen el passaport, però jo m'hi nego. Els dic que se'n creïn un de propi i aleshores podrem establir relacions diplomàtiques. No jugo amb les normes clàssiques dels estats. Una vegada em van proposar de fer una gran campanya de premsa per presentar-me a les eleccions generals, com va fer Coluche a França, però m'hi vaig negar rotundament. Hauria estat jugar amb les mateixes armes.

llibres i, en canvi, no em deia res si ho feia en una làmina en blanc. La meua venjança, de gran, ha estat de dibuixar als llibres.

—S'ha notat la crisi de l'art a l'Evrugo Mental State?

—Per mi la situació actual és molt més estimulante, més sana, més autèntica. Una vegada, cap a l'any 85, vaig anar a Arco i vaig veure que els meus quadres es venien com si res. Els compraven intermediaris, gent que després se'ls revenia i feia el seu negoci. Abans, i suposo que ara també, el mercat depenia del diner negre. Estava bé, perquè els compradors, a diferència dels col·leccionistes, que són uns pesats, no tenien el més mínim interès de conèixer l'artista, ni de preguntar-li el significat del que havia pintat. Però tot plegat era una mica preocupant. Ara ja ha canviat. Ha estat un reflex del que ha passat en l'economia. Jo prefereixo la situació actual. T'has d'espavilar.

—Quina és la cosa més castigable a Evrugo?

—L'estupidesa.

—La gent necessita l'art?

—Jo crec que sí. Qualsevol persona és artista. No hi ha cap nen que no tingui la necessitat de dibuixar, el que passa és que després ho va deixant per qüestions d'educació o pel que sigui. Per això nosaltres hem de fer tanta feina, per cobrir les necessitats que té la resta de la societat. Les noves tecnologies acabaran aquesta dependència. L'accés a l'art s'universalitzarà.

—Si l'art s'universalitza i arriba a tothom per les autopistes informàtiques, s'hauran acabat els museus?

—Els museus, tal com els entenem actualment, són cambres mortuòries, cada vegada més tètriques. Amb la informàtica, a la gent, li arribarà tantes coses a casa que no li caldrà anar a visitar museus i galeries a veure-hi quadres penjats.

—Què passarà amb els crítics?

—S'hauran d'adaptar al sistema informàtic. Podran recomanar certs menús.

—I amb Zush?

—El meu món és molt complicat. Faig infografia, aiguaforts, pintura, música... No és una dispersió. Tot forma part d'un tot. La pintura em dona de viure; en canvi, música, en faig per viure. Professionalment sóc un pintor, però no vull que em categoritzin només com a tal. Per això m'interessa tant la informàtica. Tant de bo que pogués prescindir de galeries i museus. Em trobo en el procés de matar Zush. **Xavier Montanyà**